

ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՀԱՅԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ԿԵՆՍՈՒՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

Վերջին երեսնամեակի համաշխարհային գիտա-տնտեսական, ընկերա-քաղաքական եւ այլ նորութիւնները (օրինակ համաշխարհային աշխարհակարգի փոփոխութիւնը, համացանցային արհեստագիտութիւնը) աննախընթաց մղում եւ շրթայատրուած կշռոյթ հաղորդեցին մարդկային կեանքի ընթացքին: Այդուհանդերձ, մարդկային միտքի հակադարձութիւնը չեղաւ միանշանակ, մարտահրաւերները համաչափօրէն չարծարծուեցան եւ զանոնք հանգուցալուծելու կարողականութիւնը համահաւասար չաճեցաւ:

Հայութիւնը եւս, ահա շուրջ 30 տարիներէ ի վեր ենթակայ է հա-յաշխարհը յեղաշրջող անկիւնադարձային զարգացումներու, որոնք յառաջացուցին մարտահրաւերներ եւ խնդիրներ, ինչպէս

- Հայաստանի Հանրապետութեան անկախացումը, հայ պետականութեան կերտման գործընթացը եւ Արցախեան ինքնիշխանութեան հաստատումը,

- Հայ պետականութեան եւ ազգային քաղաքական, քաղաքացիական, կրօնական եւ այլ հաստատութիւններուն միջեւ փոխյարաբերութեանց ձեւաւորումը,

- Հայ Եկեղեցւոյ ներքին, միջեկեղեցական եւ եկեղեցի-ժողովուրդ փոխ-յարաբերութեանց բարեկարգման յապաղումը,

- Հայոց դէմ գործուած Ցեղասպանութեան հետեւանքներուն նոր հանգրուան թեւակոխումը եւ հայ-թուրք յարաբերութիւններու մարտահրաւերները,

- Սփիւռքի աշխարհագրութեան եւ առհասարակ հայ ժողովրդագրութեան վերաքարտէսաւորումը,

- Արեւմտահայերէնի դերի եւ տեղի սահմանափակումը,

- Հայութեան մտաւոր ոյժի նպատակամտ օգտագործումը, յանուն ազգային կոտ ռազմավարութեան մը մշակումին,

- Հայ ինքնութեան ըմբռնումը եւ իսլամաց(ու)ած հայերու հայութեան համարկումը,

- ԻԱ. դարու համաշխարհային գործընթացներուն մէջ հայութեան տեղին ու դերին որոնումը:

Վերոյիշեալ իրադրութիւններէն ումանք ունին որոշակի վաղեմութիւն, շատեր արդէն ձեւաւորուած են, իսկ ուրիշներ տակաւին կը գտնուին սաղմնային վիճակի մէջ:

Շատ մարտահրաւերներ ունին տարբերակուած նախօրինակներ, փաստավաւերագրական տարաբնոյթ ատաղձ եւ ուսումնասիրուած են տարբեր խորաչափումներով: Արտագաղթի պարագան օրինակ, ունի հազարամեակի վաղեմութիւն եւ առայսօր մեր հայրենիքը հարուածող լրջագոյն վտանգներէն մին է:

Այսօր, թերեւս որեւէ ժամանակէ աւելի, հայ իրականութիւնը՝ պետական, հաստատութեանական, հաւաքական, կազմակերպեալ թէ անհատական երեսակներով, ենթակայ ու մասնակից է համաշխարհային աննախընթաց քաղաքատնտեսական, մշակութային եւ այլ գործընթացներու: ԻԱ. դարու միջազգային եւ հայկական քաղաքական, ռազմավարական, քաղաքակրթական եւ այլ զարգացումներու լոյսին տակ, հայագիտութեան դիմաց կը բացուին ուսումնասիրութեան բոլորովին նոր հորիզոններ, պահանջելով մերձեցման նոր տրամաբանութիւն՝ ելակէտերու, հարցադրումներու, նշանակէտերու եւ մեթոտներու առումով:

Ժառանգուած հայագիտական ասանդը եւ յառաջացած ու մատչելի հայաբանութիւնը՝ հայագիտական տարաբնոյթ, տարորակ եւ բազմատարր հումքը, առարկայական հիմք կը հանդիսանան վերոյիշեալ մարտահրաւերներու նորովի վերլուծութեան եւ մեկնաբանութեան:

Ուստի, ԻԱ. դարու հայագիտութիւնը, պարտի նորապէ՛ս սատարել հայութեան եւ գիտութեան յառաջընթացին, որովհետեւ պետականութեան գոյատոււով հայագիտութեան փոքրագոյն բջիջին ու մեծագոյն դերակատարին՝ հայ անհատին, կարգավիճակի բոլոր երեսակները ենթարկուեցան յեղաշրջումի: 1991էն իվեր, արդարեւ, հայը ամէնուրեք սկսաւ վերածուիլ պետականակիր անձի:

Հայագիտութեան նոր տրամաբանութիւնը կ'ենթադրէ.-

- Հայաբանութեան՝ հայագիտական հումքի խորքային, համադրուած եւ փոխ-համաձայնեցուած մշակում,

- Սաղմնային վիճակի գործընթացներու վիճակագրական, առարկայական յստակ փաստագրում (օրինակ, պէտք է սկսիլ Միջին Արեւելքի հայութեան ժողովրդագրական տեղաշարժի գիտական վաւերագրումը):

- Ընթացիկ հարցերու գիտական քննարկում եւ հանգրուանային համեմատական վերլուծում,

- Յարդ հաւաքուած նիւթի եւ նմանօրինակ նախընթացներու հիմամբ համաժամանակեայ եւ տարժամանակեայ փորձառութեանց քննարկում,

- Նորայայտ սկզբնաղբիւրներու եւ գիտավերլուծական նորատեսակ մեթոտներու համադրեալ օգտագործում,

- Հարցերու քննարկումներու ոչ-պարագայական, այլ կանխատեսելի եւ համակարգուած, օրինաչափ, հետեւողական, յարատեւող մօտեցում,

- Գիտավերլուծական արդիական հմտութիւններով օժտուած երիտասարդ մասնագէտներու պատրաստում եւ անոնց ներուժի նպատակամէտ օգտագործում,

- Հայագիտական եւ արտա-հայագիտական ուսմունքներու գործակցութիւն եւ առողջ փոխազդեցութիւն, գիտա-ուսումնասիրական նորագոյն ձեռքբերումներու օգտագործումով,

- Հայագիտական ուսումնասիրութեանց բերքի օգտագործում ի նպաստ հայ ազգային պետական, ընկերաբանական, քաղաքակրթական միտքի զարգացումին եւ ազգային միասնութեան գաղափարին ամրապնդումին.

- Հայութեան կարողականութեան ռազմավարական համադրում եւ օգտագործման կենսականացում:

Յիրաւի, այս եւ նման այլ միջոցառումներ պիտի կենսաւորեն քսանմէկերորդ դարու հայագիտութիւնը, որ արտացոլումն է հայութեան կենսունակութեան:

ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ ԽՄԲԱԳԻՐ

Հայր Անդրանիկ Մ. Վրդ. Կոստեան

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ԿԱԶՄ

Արտա Էքմէքի (ի պաշտօնէ)–Արշալոյս Թովալեան–Արմէն Իրնէշլեան–Անդրանիկ Տազէսեան (պատ. քարտուղար)

ԽՈՐՀՐԴԱՏՈՒ ՄԱՐՄԻՆ

Սիլվիա Աճեմեան–Ժիրայր Դանիէլեան–Երուանդ Երկանեան–Հրանոյշ Խառատեան–Սուրատ Հասրաթեան–Հրաչ Զիլինկիրեան–Սկրտիչ

Պուլտութեան–Սեդա Տատոյեան–Սուզն Փեթի–Պերճ Ֆազլեան

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ ՀՀԴ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉ

Արծուի Բախչինեան

THE VITALITY OF ARMENIAN SAND AREMENIAN STUDIES

Worldwide developments in scientific, economic, social, political and other systems (like the changes in the world system and information technology) have given an unprecedented thrust and rhythm to the life cycle of the human race. The human response, however, has not been clear-cut, challenges have not been addressed equally, and the capacity for the resolution of problems has not grown proportionally.

The Armenians, likewise, for the last three decades have been subjected to upheavals in the Armenian space, upheavals which have generated challenges and problems, like:

The independence of the Republic of Armenia; Armenian state building and the establishment of self-governance in the Artsakh Republic.

The shaping of new multilateral relations between the Armenian state and Armenian political, civic, religious and other institutions.

The slow pace of internal, inter-church, and church-congregation relational reform in the Armenian Church.

The new phase and implications of the 100 years of the Armenian Genocide along with the challenges of Turkish-Armenian relations.

The remapping of the geography and demography of the Armenian Diaspora.

The limitation of the role and place of the Western Armenian language.

The delay in nurturing a coherent strategy for the national use of Armenian mental power.

The conceptualisation of Armenian identity and the integration of Moslem(ized) Armenians.

The search for the role and place of the Armenians in 21st century world affairs.

Some of the above-mentioned milestones are relatively old, others have lately taken shape, while others are in their preliminary stages.

The study of these challenges varies; there are documented data of diverse equality and the depth of studies differs. Armenian migration, for instance, has a history of over 1000 years and currently is one of the most serious dangers undermining the Armenian state.

Currently, perhaps more than ever before, the Armenian state, and Armenian institutions, groups, organizations and individuals are both subject to and participants in unprecedented world political, economic, cultural and other processes. In the 21st century world and in light of Armenian political, strategic, civilisational and other developments, totally new research horizons, which demand a new logic of approach in terms of departing points, queries, objectives and methods, have opened up for Armenian studies.

The legacy of Armenian studies and the raw material already generated are diverse and multishaped, varied in nature, in type and in kind. They constitute an objective base to interpret and analyze the above-mentioned challenges in a new way.

Thus, 21st century Armenian studies ought to contribute both to Armenian and scientific growth in a new manner because, with the proclamation of Armenian statehood the status of the Armenian individual, who is the tiniest nucleus as well as the largest actor in Armenian studies, underwent a multifaceted transformation. Indeed, since 1991 the Armenians have been undergoing a transformation into a titular nation, irrespective of the Diaspora Armenians' dual citizenship status.

The new logic of Armenian studies requires:

The in-depth preservation and use of Armenian raw data in a coordinated and agreed-upon manner.

The scientific registration of processes, for instance the demographic shifts of the Middle East Armenians, in objective, statistical and descriptive forms.

The scientific examination of current issues and phasal comparative analysis of them.

The examination of available material, recurring patterns and experiences in synchronic and diachronic contexts.

The application of new scientific and analytical methods to newly found sources.

A pre-planned, coordinated, consistent, non-circumstantial and systematic approach to the examination of matters.

The preparation of a young generation of experts who are trained in new scientific and analytical know-how and make use of their inherent potential.

The cooperation and cross-fertilisation of human sciences/scientific disciplines and Armenian studies by making use of the newest achievements in scientific research.

Using the results of Armenian research as catalysts for the advancement of Armenian national, state, social, and civilisational intellect and consolidation of national unity.

The strategic coordination of the vigorous Armenian potential.

Indeed, these and other efforts will invigorate 21st century Armenian studies, which are a reflection of Armenian vitality.

EDITOR IN-CHIEF

The Very Rev. Father Antranik Granian

EDITORIAL BOARD

Antranik Dakessian (executive secretary) - Arda Ekmekji (ex-officio) - Arshalouyse Topalian - Armen Urneshlian

CONSULTATIVE BODY

Sylvia Agemian - Megerditch H. Bouldoukian - Seta B. Dadoyan - Berj Fazlian - Murad Hasratian - Hranush Kharatian - Susan Pattie - Jirayr Tanielian - Hratch Tchilingirian - Yervand Yerkanian

Representative in Armenia

Artsvi Bakhchinyan